

פסחים לא: (משנה שניה) עד לג. (ש14 מהסוף)

הספק המרכזי של הסוגיה

האוכל תרומה בשוגג:

משלם (קרן וחומש) לפי משקל (מידה) או לפי מחיר ('דמים')?

ההתלבטות היא במקרה שמחיר הפירות התייקר. כשמחיר הפירות הוזל - משלם כמות גדולה לפי 'דמים' (מחירם הראשוני) - (כדין גזלן).

משנה

ברייתא

האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג: משלם קרן וחומש.

אכל גרוגרות ושילם תמרים: מבורך

ניתן לבאר משנה זו כשני הצדדים:

לפי משקל - משלם פירות תחת פירות

[ובמזיד פטור, כיוון שתשלומי מזיד הם לפי מחיר]

לפי מחיר - משנתנו סוברת שחמץ בפסח מותר בהנאה (כריה"ג) לכן לתרומה שנאכלה יש שווי כספי.

[ובמזיד פטור, כיוון שמתחייב מיתה בידי שמים - וקים ליה בדרבה מיניה]

ניתן לבאר ברייתא זו כשני הצדדים:

מדוע הוא 'מבורך'?

לפי משקל - כיוון שמשלם פירות יקרים יותר.

לפי מחיר - כיוון שמשלם פירות מבוקשים יותר.

המח' שלהם במעמד חמץ בפסח:

ר"א בן יעקב: אסור בהנאה, ולכן האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מלשלם)

ר"א חסמא: מותר בהנאה. ולכן האוכל תרומת חמץ בפסח חייב לשלם)

ר"א בן יעקב:
לפי מחיר.

ר"א חסמא:
לפי מחיר.

ר"ע:
לפי מחיר.

ר' יוחנן בן נורי:
לפי משקל.

לכן האוכל תרומת חמץ בפסח:

ר"ע: פטור מלשלם (כיוון שמשלם לפי מחיר).

ר' יוחנן בן נורי: חייב לשלם (כיוון שמשלם לפי משקל).

המקור של ת"ק:

"ואיש כי יאכל" - ואכילה בכזית.

אבא ש' לומד מכך שהמזיק תרומה פטור מחומש.

שיעור אכילת תרומה המחייב בתשלומי קרן וחומש:

ת"ק: כזית.

אבל האוכל פחות מכזית אך שוה פרוטה: משלם קרן בלבד.

המקור של אבא שאול:

"ונתן לכהן" - ואין נתינה בפחות משר"פ.

ת"ק לומד מכך שיש לתת דבר הראוי להיות קודש.

אבא שאול: שוה פרוטה.

רב פפא סבר בתחילה שלאבא שאול מצריך גם בכזית. - אך לאחר מכן ר"פ חזר בו.

הראשונים נחלקו מתי לדעת ת"ק מתחייב בקרן וחומש: רמב"ם: כזית. (וראה גם ברש"ש)

מהר"ם חלאוה: כזית ובתנאי ששוה פרוטה.

המקור לכך שמועל במזיד פטור מקרבן:
"וחטאה בשגגה" - פרט למזיד.

מדוע צריך לימוד מיוחד במעילה (ולא ניתן ללמוד דין זה בק"ו משאר מצוות):

רב חייא בר אבין: במעילה חייב מיתה אף על פחות מכזית!

מר בריה דרבנא: במעילה דין שאינו מתכוין כדין מתכוין!

רב נחמן בר יצחק: במעילה דין שאינו מתעסק כדין מתעסק!

מקור דין 'פחות מכזית': היקש מתרומה,

ר"פ: זוהי כדעת אבא שאול שחייב בתרומה אף על פחות מכזית.

מכאן למדנו שרב פפא חזר בו משיטתו לפיה אבא שאול מצריך גם בכזית.